

॥ तैत्तिरीय ब्राह्मणम् ॥

॥ प्रथमः प्रश्नः ॥

॥ तैत्तिरीयब्राह्मणे प्रथमाष्टके प्रथमः प्रपाठकः ॥

ब्रह्म सन्धत्तं तन्मै जिन्वतम्। क्षत्रं सन्धत्तं तन्मै जिन्वतम्।
इषं सन्धत्तं तां मै जिन्वतम्। ऊर्जं सन्धत्तं तां मै
जिन्वतम्। रयिं सन्धत्तं तां मै जिन्वतम्। पुष्टिं सन्धत्तं तां
मै जिन्वतम्। प्रजां सन्धत्तं तां मै जिन्वतम्। पशून्सन्धत्तं
तान्मै जिन्वतम्। स्तुतोऽसि जनधाः। देवास्त्वा शुक्रपाः
प्रणयन्तु॥१॥

सुवीराः प्रजाः प्रज्जनयन्परीहि। शुक्रः शुक्रशौचिषा।
स्तुतोऽसि जनधाः। देवास्त्वा मन्थिपाः प्रणयन्तु। सुप्रजाः
प्रजाः प्रज्जनयन्परीहि। मन्थी मन्थिशौचिषा। सञ्जग्मानौ
दिव आपृथिव्यायुः। सन्धत्तं तन्मै जिन्वतम्। प्राणं सन्धत्तं
तं मै जिन्वतम्। अपानं सन्धत्तं तं मै जिन्वतम्॥२॥

व्यानं सन्धत्तं तं मै जिन्वतम्। चक्षुः सन्धत्तं तन्मै
जिन्वतम्। श्रोत्रं सन्धत्तं तन्मै जिन्वतम्। मनः सन्धत्तं
तन्मै जिन्वतम्। वाचं सन्धत्तं तां मै जिन्वतम्। आयुः स्थ
आयुर्मे धत्तम्। आयुर्यज्ञाय धत्तम्। आयुर्यज्ञपतये धत्तम्।
प्राणः स्थः प्राणं मै धत्तम्। प्राणं यज्ञाय धत्तम्॥३॥

प्राणं यज्ञपतये धत्तम्। चक्षुः स्थश्चक्षुर्मे धत्तम्। चक्षुर्यज्ञाय

धत्तम्। चक्षुर्यज्ञपतये धत्तम्। श्रोत्रं स्थः श्रोत्रं मे धत्तम्। श्रोत्रं
यज्ञाय धत्तम्। श्रोत्रं यज्ञपतये धत्तम्। तौ देवौ शुक्रामन्थिनौ।
कल्पयन्तं दैवीर्विशः। कल्पयन्तं मानुषीः॥४॥

इषमूर्जमस्मासु धत्तम्। प्राणान्पशुषु। प्रजां मयि च यजमाने
च। निरस्तः शण्डः। निरस्तो मर्कः। अपनुत्तौ शण्डामर्कौ
सहामुनौ। शुक्रस्य समिदसि। मन्थिनः समिदसि। स प्रथमः
सङ्कृतिर्विश्वकर्मा। स प्रथमो मित्रो वरुणो अग्निः। स प्रथमो
बृहस्पतिश्चिकित्वान्। तस्मा इन्द्राय सुतमा जुहोमि॥५॥

न्युन्वपान* सन्धत्तं तं मे जिन्वतं प्राणं यज्ञाय धत्तं मानुषीरग्निद्वे च॥ (ब्रह्म क्षत्रं तदिषमूर्ज* रयि पुष्टिं प्रजां तां
पशून्तान्सन्धत्तं तत्प्राणमपानं व्यानं तं चक्षुः श्रोत्रं मनस्तद्वाचं ताम्। इषादिपञ्चके वाचं तां मे पशून्सन्धत्तं तान्मे
प्राणादित्रितये तं मेऽन्यत्र तन्मे)॥ [१]

कृत्तिकास्वग्निमादधीत। एतद्वा अग्नेर्नक्षत्रम्। यत्कृत्तिकाः।
स्वायामेवैनं देवतायामाधाय। ब्रह्मवर्चसी भवति। मुखं वा
एतन्नक्षत्राणाम्। यत्कृत्तिकाः। यः कृत्तिकास्वग्निमाधत्ते। मुख्य
एव भवति। अथो खलु॥६॥

अग्निनक्षत्रमित्यपंचायन्ति। गृहान् ह दाहुको भवति।
प्रजापती रोहिण्यामग्निमसृजत। तं देवा रोहिण्यामादधत।
ततो वै ते सर्वात्रोहानरोहन्। तद्रोहिण्यै रोहिणित्वम्। यो
रोहिण्यामग्निमाधत्ते। ऋध्रोत्येव। सर्वात्रोहान्रोहति। देवा वै
भद्राः सन्तोऽग्निमाधिथ्सन्त॥७॥

तेषामनाहितोऽग्निरासीत्। अथैभ्यो वामं वस्वपाक्रामत्।
ते पुनर्वस्वोरादधत। ततो वै तान् वामं वसूपावर्तत। यः

पुराऽभद्रः सन्प्रापीयान्थस्यात्। स पुनर्वस्वोरग्निमादधीत।
 पुनरेवैनं वामं वसूपावर्तते। भद्रो भवति। यः
 कामयेत दानकामा मे प्रजाः स्युरिति। स पूर्वयोः
 फल्गुन्योरग्निमादधीत॥८॥

अर्यम्णो वा एतन्नक्षत्रम्। यत्पूर्वे फल्गुनी। अर्यमेति तमाहुर्यो
 ददाति। दानकामा अस्मै प्रजा भवन्ति। यः कामयेत भुगी
 स्यामिति। स उत्तरयोः फल्गुन्योरग्निमादधीत। भगस्य वा
 एतन्नक्षत्रम्। यदुत्तरे फल्गुनी। भग्यैव भवति। कालकञ्जा वै
 नामासुरा आसन्॥९॥

ते सुवर्गाय लोकायाग्निमचिन्वत। पुरुष इष्टकामुपादधात्-
 पुरुष इष्टकाम्। स इन्द्रो ब्राह्मणो ब्रुवाण इष्टकामुपाधत्त।
 एषा मे चित्रा नामेति। ते सुवर्गं लोकमा प्रारोहन्। स
 इन्द्र इष्टकामावृहत्। तेऽवाकीर्यन्त। येऽवाकीर्यन्त। त
 ऊर्णवभयोऽभवन्। द्वावुदपतताम्॥१०॥

तौ दिव्यौ श्वानावभवताम्। यो भ्रातृव्यवान्थस्यात्। स
 चित्रायामग्निमादधीत। अवकीर्यैव भ्रातृव्यान्। ओजो
 बलमिन्द्रियं वीर्यमात्मन्धत्ते। वसन्तो ब्राह्मणोऽग्निमादधीत।
 वसन्तो वै ब्राह्मणस्यर्तुः। स्व एवैनमृतावाधाय। ब्रह्मवर्चसी
 भवति। मुखं वा एतदृतूनाम्॥११॥

यद्वसन्तः। यो वसन्ताऽग्निमाधत्ते। मुख्यं एव भवति। अथो
 योनिमन्तमेवैनं प्रजातमाधत्ते। ग्रीष्मे राजन्य आदधीत।

ग्रीष्मो वै राजन्यस्यर्तुः। स्व एवैनमृतावाधाय। इन्द्रियावी
भवति। शरदि वैश्य आदधीत। शरद्वै वैश्यस्यर्तुः॥१२॥

स्व एवैनमृतावाधाय। पशुमान्भवति। न पूर्वयोः
फल्गुन्योरग्निमादधीत। एषा वै जघन्या रात्रिः संवत्सरस्य।
यत्पूर्वे फल्गुनी। पृष्टित एव संवत्सरस्याग्निमाधाय।
पापीयान्भवति। उत्तरयोरा दधीत। एषा वै प्रथमा
रात्रिः संवत्सरस्य। यदुत्तरे फल्गुनी। मुखत एव
संवत्सरस्याग्निमाधाय। वसीयान्भवति। अथो खलु। यदैवैनं
यज्ञ उपनमेत्। अथादधीत। सैवास्यर्द्धिः॥१३॥

खल्वाधिस्मन्तु फल्गुन्योरग्निमादधीतासन्नपततामृतानां वैश्यस्यर्तुरुत्तरे फल्गुनी षट्॥ [२]

उद्धन्ति। यदेवास्या अमेध्यम्। तदपंहन्ति। अपोऽवोक्षति
शान्त्यै। सिकता निवपति। एतद्वा अग्नेर्वैश्वानरस्य रूपम्।
रूपेणैव वैश्वानरमव रुन्धे। ऊषां निवपति। पुष्टिर्वा एषा
प्रजननम्। यदूषाः॥१४॥

पुष्ट्यामेव प्रजननेऽग्निमाधत्ते। अथो संज्ञान एव। संज्ञानं
ह्येतत्पशूनाम्। यदूषाः। द्यावापृथिवी सहास्ताम्। ते वियती
अब्रूताम्। अस्त्वेव नौ सह यज्ञियमिति। यदमुष्या
यज्ञियमासीत्। तदस्यामदधात्। त ऊषा अभवन्॥१५॥

यदस्या यज्ञियमासीत्। तदमुष्यामदधात्। तददश्चन्द्रमसि
कृष्णम्। ऊषान्निवपन्नदो ध्यायेत्। द्यावापृथिव्योरेव यज्ञिये-
ऽग्निमाधत्ते। अग्निर्देवेभ्यो निलायत। आखू रूपं कृत्वा। स

पृथिवीं प्राविशत्। स ऊतीः कुर्वाणः पृथिवीमनु समचरत्।
तदाखुकरीषमभवत्॥१६॥

यदाखुकरीषः सम्भारो भवति। यदेवास्य तत्र न्यक्तम्।
तदेवाव रुन्धे। ऊर्जं वा एतः रसं पृथिव्या उपदीका
उद्दिहन्ति। यद्वल्मीकम्। यद्वल्मीकवृषा सम्भारो भवति।
ऊर्जमेव रसं पृथिव्या अव रुन्धे। अथो श्रोत्रमेव। श्रोत्रं
ह्येतत्पृथिव्याः। यद्वल्मीकः॥१७॥

अबधिरो भवति। य एवं वेद। प्रजापतिः प्रजा असृजत।
तासामन्नमुपाक्षीयत। ताभ्यः सूदमुपप्राप्तिनत्। ततो वै
तासामन्नं नाक्षीयत। यस्य सूदः सम्भारो भवति। नास्य
गृहेऽन्नं क्षीयते। आपो वा इदमग्रे सलिलमासीत्। तेन
प्रजापतिरश्राम्यत्॥१८॥

कथमिदं स्यादिति। सोऽपश्यत्पुष्करपर्णं तिष्ठत्।
सोऽमन्यत। अस्ति वै तत्। यस्मिन्निदमधि तिष्ठतीति। स
वराहो रूपं कृत्वोप न्यमञ्जत्। स पृथिवीमध आच्छत्। तस्या
उपहत्योदमञ्जत्। तत्पुष्करपर्णेऽप्रथयत्। यदप्रथयत्॥१९॥

तत्पृथिव्यै पृथिवित्वम्। अभूद्वा इदमिति। तद्भूम्यै भूमित्वम्।
तां दिशोऽनु वातः समवहत्। ताः शर्कराभिरदहत्। शं
वै नोऽभूदिति। तच्छर्कराणां शर्करत्वम्। यद्वराहविहतः
सम्भारो भवति। अस्यामेवालम्बद्वारमग्निमाधत्ते। शर्करा

भवन्ति धृत्यै॥२०॥

अथो शन्त्वाय। सरैता अग्निराधेय इत्याहुः। आपो वरुणस्य पत्नय आसन्। ता अग्निरभ्यध्यायत्। ताः समभवत्। तस्य रेतः पराऽपतत्। तद्विरण्यमभवत्। यद्विरण्यमुपास्यति। सरैतसमेवाग्निमाधत्ते। पुरुष इन्वै स्वाद्रेतसो बीभत्सत् इत्याहुः॥२१॥

उत्तरत उपास्यत्यबीभत्सायै। अति प्रयच्छति। आर्तिमेवाति प्रयच्छति। अग्निदेवेभ्यो निलायत। अश्वो रूपं कृत्वा। सोऽश्वत्थे संवत्सरमतिष्ठत्। तदश्वत्थस्याश्वत्थत्वम्। यदाश्वत्थः सम्भारो भवति। यदेवास्य तत्र न्यक्तम्। तदेवाव रुन्धे॥२२॥

देवा वा ऊर्जं व्यभजन्त। तत उदुम्बर उदतिष्ठत्। ऊर्वा उदुम्बरः। यदौदुम्बरः सम्भारो भवति। ऊर्जमेवाव रुन्धे। तृतीयस्यामितो दिवि सोम आसीत्। तं गायात्र्याऽहरत्। तस्य पूर्णमच्छिद्यत। तत्पूर्णोऽभवत्। तत्पूर्णस्य पर्णत्वम्॥२३॥

यस्य पर्णमयः सम्भारो भवति। सोमपीथमेवाव रुन्धे। देवा वै ब्रह्मन्नवदन्त। तत्पूर्ण उपाशृणोत्। सुश्रवा वै नाम। यत्पूर्णमयः सम्भारो भवति। ब्रह्मवर्चसमेवाव रुन्धे। प्रजापतिरग्निमसृजत। सोऽबिभेत्प्र मा धक्ष्यतीति। तं शम्याऽशमयत्॥२४॥

तच्छम्यै शमित्वम्। यच्छमीमयः सम्भारो भवति। शान्त्या

अप्रदाहाय। अग्नेः सृष्टस्य यतः। विकङ्कतं भा और्च्छत्।
यद्वैकङ्कतः सम्भारो भवति। भा एवाव रुन्धे। सहृदयो-
ऽग्निराधेय इत्याहुः। मरुतोऽद्विरग्निर्मतमयन्। तस्य तान्तस्य
हृदयमाच्छिन्दन्। साऽशनिर्भवत्। यदशनिहतस्य वृक्षस्य
सम्भारो भवति। सहृदयमेवाग्निमा धत्ते॥२५॥

ऊपां अभवन्नभवद्वल्मीकौऽश्राम्युदप्रथयद्वत्यै वीमथ्सत् इत्याहु रुन्धे पर्णत्वमशमयदच्छिन्दुः शोणिं च॥——[३]

द्वादशसु विक्रामेष्वग्निमा दधीत। द्वादश मासाः संवत्सरः।
संवत्सरादेवैनमवरुद्धा धत्ते। यद्द्वादशसु विक्रामेष्वग्निमा दधीत।
परिमितमव रुन्धीत। चक्षुर्निमित आदधीत। इयद्द्वादश
विक्रामा(३) इति। परिमितं चैवापरिमितं चाव रुन्धे। अनृतं
वै वाचा वदति। अनृतं मनसा ध्यायति॥२६॥

चक्षुर्वै सत्यम्। अद्रा(३)गित्याह। अदर्शमिति।
तत्सत्यम्। यश्चक्षुर्निमितेऽग्निमाधत्ते। सत्य एवैनमा धत्ते।
तस्मादाहिताग्निर्नानृतं वदेत्। नास्य ब्राह्मणोऽनाश्वान्गृहे
वसेत्। सत्ये ह्यस्याग्निराहितः। आग्नेयी वै रात्रिः॥२७॥

आग्नेयाः पशवः। ऐन्द्रमहः। नक्तं गार्हपत्यमा दधाति।
पशून्नेवाव रुन्धे। दिवाऽऽहवनीयम्। इन्द्रियमेवाव रुन्धे।
अर्धोदिते सूर्य आहवनीयमा दधाति। एतस्मिन्वै लोके
प्रजापतिः प्रजा असृजत। प्रजा एव तद्यजमानः सृजते।
अथो भूतं चैव भविष्यच्चाव रुन्धे॥२८॥

इडा वै मानवी यज्ञानूकशिन्यासीत्। साऽशृणोत्। असुरा
अग्निमादधत् इति। तदगच्छत्। त आहवनीयमग्र आदधत्।

अथ गार्हपत्यम्। अथान्वाहार्यपचनम्। साऽब्रवीत्।
 प्रतीच्येषां॑ श्रीरंगात्। भद्रा भूत्वा परा भविष्यन्तीति॥२९॥
 यस्यैवमग्निराधीयते॑। प्रतीच्यस्य श्रीरेति। भद्रो भूत्वा
 पराभवति। साऽशृणोत्। देवा अग्निमादधत् इति। तदंगच्छत्।
 तैऽन्वाहार्यपचनमग्र आदधत्। अथ गार्हपत्यम्।
 अथाऽऽहवनीयम्। साऽब्रवीत्॥३०॥

प्राच्येषां॑ श्रीरंगात्। भद्रा भूत्वा सुवर्गं लोकमेष्यन्ति।
 प्रजां तु न वैश्वस्यन्त इति। यस्यैवमग्निराधीयते॑। प्राच्यस्य
 श्रीरेति। भद्रो भूत्वा सुवर्गं लोकमैति। प्रजां तु न विन्दते।
 साऽब्रवीदिडा मनुम्। तथा वा अहं तवाग्निमाधास्यामि।
 यथा प्र प्रजयां पशुभिर्मिथुनैर्जनिष्यसे॥३१॥

प्रत्यस्मिँल्लोके स्थास्यसि। अभि सुवर्गं लोकं जेष्यसीति।
 गार्हपत्यमग्र आदधात्। गार्हपत्यं वा अनु प्रजाः
 पशवः प्रजायन्ते। गार्हपत्येनैवास्मै प्रजां पशून्प्राजंनयत्।
 अथान्वाहार्यपचनम्। तिर्यङ्ङिव वा अयं लोकः। अस्मिन्नेव
 तेन लोके प्रत्यतिष्ठत्। अथाऽऽहवनीयम्। तेनैव सुवर्गं
 लोकमभ्यजयत्॥३२॥

यस्यैवमग्निराधीयते॑। प्र प्रजयां पशुभिर्मिथुनैर्जायते।
 प्रत्यस्मिँल्लोके तिष्ठति। अभि सुवर्गं लोकं जयति। यस्य
 वा अयं देवतामग्निराधीयते॑। आ देवताभ्यो वृश्च्यते।
 पापीयान्भवति। यस्य यथादेवतम्। न देवताभ्य आवृश्च्यते।

वसीयान्भवति॥३३॥

भृगूणां त्वाऽङ्गिरसां व्रतपते व्रतेनादधामीति भृग्वङ्गिरसा-
मादध्यात्। आदित्यानां त्वा देवानां व्रतपते व्रतेनादधामी-
त्यन्यासां ब्राह्मणीनां प्रजानाम्। वरुणस्य त्वा राज्ञो
व्रतपते व्रतेनादधामीति राज्ञः। इन्द्रस्य त्वेन्द्रियेण व्रतपते
व्रतेनादधामीति राजन्यस्य। मनोस्त्वा ग्रामण्यो व्रतपते
व्रतेनादधामीति वैश्यस्य। ऋभूणां त्वा देवानां व्रतपते
व्रतेनादधामीति रथकारस्य। यथादेवतमग्निरधीयते। न
देवताभ्य आवृश्च्यते। वसीयान्भवति॥३४॥

ध्यायति वै रात्रिश्चरुं रुन्धे भविष्यन्तीत्यब्रवीज्जनिष्यसेऽजयद्वसीयान्भवति नवं च॥ [४]

प्रजापतिर्वाचः सत्यमपश्यत्। तेनाग्निमाधत्त। तेन वै स
आर्धोत्। भूर्भुवः सुवरित्याह। एतद्वै वाचः सत्यम्। य
एतेनाग्निमाधत्ते। ऋध्नोत्येव। अथो सत्यप्राशूरेव भवति।
अथो य एवं विद्वानभिचरति। स्तृणुत एवैनम्॥३५॥

भूरित्याह। प्रजा एव तद्यजमानः सृजते। भुव इत्याह।
अस्मिन्नेव लोके प्रति तिष्ठति। सुवरित्याह। सुवर्ग एव
लोके प्रति तिष्ठति। त्रिभिरक्षरैर्गार्हपत्यमा दधाति। त्रयं
इमे लोकाः। एष्वेवैनं लोकेषु प्रतिष्ठितमाधत्ते। सर्वैः
पञ्चभिराहवनीयम्॥३६॥

सुवर्गाय वा एष लोकायाधीयते। यदाहवनीयः। सुवर्ग
एवास्मै लोके वाचः सत्यं सर्वमाप्नोति। त्रिभिर्गार्हपत्यमा

दधाति। पञ्चभि॑राहव॒नीयम्। अष्टौ॑ सम्प॑द्यन्ते। अष्टाक्ष॑रा
गाय॒त्री। गा॒य॒त्रौऽग्निः। यावा॑ने॒वाग्निः। तमाध॑त्ते॥३७॥

प्र॒जाप॑तिः प्र॒जा अ॑सृजत। ता अ॑स्मात्सृ॒ष्टाः परा॑चीरायन्।
ताभ्यो॑ ज्योति॒रुद॑गृह्णात्। तं ज्योतिः॑ पश्य॑न्तीः प्र॒जा अ॑भि
स॒माव॑र्तन्त। उ॒परी॑वाग्निमुद॑गृह्णीयादुद्ध॑रन्। ज्योति॑रे॒व पश्य॑न्तीः
प्र॒जा यज॑मानम॒भि स॒माव॑र्तन्ते। प्र॒जाप॑तेरक्ष्य॑श्वयत्। तत्परा॑-
ऽपतत्। तदश्वो॑ऽभवत्। तदश्व॑स्याश्व॒त्वम्॥३८॥

ए॒ष वै प्र॒जाप॑तिः। यद॒ग्निः। प्रा॒जाप॑त्योऽश्वः॑। यदश्व॑
पु॒रस्ता॑न्नयति। स्वमे॒व चक्षुः॑ पश्य॑न्प्र॒जाप॑तिर॒नूदे॑ति।
व॒ज्री वा ए॒षः। यदश्वः॑। यदश्व॑ पु॒रस्ता॑न्नयति। जा॒ताने॒व
भ्रातृ॑व्यान्प्रणु॑दते। पुन॒रा वर्त॑यति॥३९॥

ज॒निष्य॑माणाने॒व प्रति॑नुदते। न्या॑हव॒नीयो गार्ह॑पत्य-
म॒काम॑यत। निगार्ह॑पत्य आहव॒नीयम्। तौ वि॒भाजं
नाश॑क्रोत्। सोऽश्वः॑ पूर्॒ववाङ्मु॑त्वा। प्राञ्चं॑ पूर्॒वमुद॑वहत्।
तत्पूर्॑ववाहः॑ पूर्॒ववा॒द्वम्। यदश्व॑ पु॒रस्ता॑न्नयति। विभ॑क्ति-
रे॒वैन॑योः सा। अथो॒ नाना॑वीर्यावे॒वैनौ॑ कुरु॒ते॥४०॥

यदु॒पर्यु॑परि॒ शिरो॑ हरे॑त्। प्रा॒णान् विच्छि॑न्ध्यात्। अ॒धोऽधुः॑ शिरो॑
हर॑ति। प्रा॒णानां॑ गोपी॒थाय॑। इ॒यत्य॑ग्रे॑ हर॑ति। अथे॒यत्य॑थेयति।
त्रय॑ इ॒मे लो॒काः। ए॒ष्वेवैनं॑ लो॒केषु॑ प्रति॑ष्ठितमाध॑त्ते। प्र॒जा-
प॑तिर॒ग्निम॑सृजत। सोऽ॒बिभे॑त्प्र मा॑ धक्ष्य॒तीति॑॥४१॥

तस्य त्रेधा महिमानं व्यौहत्। शान्त्या अप्रदाहाय।
यत्रेधाऽग्निराधीयते। महिमानमेवास्य तद्व्यूहति। शान्त्या
अप्रदाहाय। पुनरा वर्तयति। महिमानमेवास्य सन्दधाति।
पशुर्वा एषः। यदश्वः। एष रुद्रः॥४२॥

यदग्निः। यदश्वस्य पदेऽग्निमादध्यात्। रुद्राय पशूनपिदध्यात्।
अपशुर्यजमानः स्यात्। यन्नाक्रमयेत्। अनवरुद्धा अस्य
पशवः स्युः। पार्श्वत आक्रमयेत्। यथाऽऽहितस्याग्नेरङ्गारा
अभ्यववर्तेरन्। अवरुद्धा अस्य पशवो भवन्ति। न
रुद्रायापिदधाति॥४३॥

त्रीणि हवींषि निर्वपति। विराज एव विक्रान्तं यजमानोऽनु
विक्रमते। अग्नये पवमानाय। अग्नये पावकाय। अग्नये
शुचये। यदग्नये पवमानाय निर्वपति। पुनात्येवैनम्। यदग्नये
पावकाय। पूत एवास्मिन्नुन्नाद्यं दधाति। यदग्नये शुचये।
ब्रह्मवर्चसमेवास्मिन्नुपरिष्ठादधाति॥४४॥

एतमाहुर्वनीयं धत्तेऽश्वत्वं वर्तयति कुरुत इति रुद्रो दधाति यदग्नये शुचये एकं च॥ ————— [५]

देवासुराः संयन्ता आसन्। ते देवा विजयमुपयन्तः। अग्नौ
वामं वसु सं न्यदधत्। इदमु नो भविष्यति। यदि नो
जेष्यन्तीति। तदग्निर्नोऽहमशक्रोत्। तत् त्रेधा विन्यदधात्।
पशुषु तृतीयम्। अप्सु तृतीयम्। आदित्ये तृतीयम्॥४५॥

तद्देवा विजित्य। पुनरवारुरुत्सन्त। तेऽग्नये पवमानाय
पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपन्। पशवो वा अग्निः पवमानः।

यदेव पशुष्वासीत्। तत्तेनावारुन्धत। तेऽग्नये पावकाय। आपो
वा अग्निः पावकः। यदेवाप्स्वासीत्। तत्तेनावारुन्धत॥४६॥

तेऽग्नये शुचये। असौ वा आदित्योऽग्निः शुचिः।
यदेवाऽऽदित्य आसीत्। तत्तेनावारुन्धत। ब्रह्मवादिनो
वदन्ति। तनुवो वावैता अग्न्याधेयस्य। आग्नेयो वा अष्टा-
कपालोऽग्न्याधेयमिति। यत्तं निर्वपेत्। नैतानि। यथाऽऽत्मा
स्यात्॥४७॥

नाङ्गानि। तादृगेव तत्। यदेतानि निर्वपेत्। न तम्।
यथाऽङ्गानि स्युः। नाऽऽत्मा। तादृगेव तत्। उभयानि सह
निरुप्याणि। यज्ञस्य सात्मत्वाय। उभयं वा एतस्येन्द्रियं
वीर्यमाप्यते॥४८॥

योऽग्निमाधत्ते। ऐन्द्राग्रमेकादशकपालमनु निर्वपेत्। आदित्यं
चरुम्। इन्द्राग्नी वै देवानामयातयामानौ। ये एव देवते
अयातयाम्नी। ताभ्यामेवास्मा इन्द्रियं वीर्यमव रुन्धे।
आदित्यो भवति। इयं वा अदितिः। अस्यामेव प्रति
तिष्ठति। धेन्वै वा एतद्वेतः॥४९॥

यदाज्यम्। अनडुहस्तण्डुलाः। मिथुनमेवाव रुन्धे। घृते
भवति। यज्ञस्यालूक्षान्तत्वाय। चत्वारं आर्षेयाः प्राश्नन्ति।
दिशामेव ज्योतिषि जुहोति। पशवो वा एतानि हवींषि।
एष रुद्रः। यदग्निः॥५०॥

यथ्सद्य एतानि हवींषि निर्वपेत्। रुद्राय पशूनपि दध्यात्।

अ॒प॒शु॒र्यज॑मानः स्यात्। यन्नानु॑निर्वपे॑त्। अन॑वरुद्धा अस्य
प॒शवः॑ स्युः। द्वा॒द॒शसु॑ रात्री॒ष्वनु॑ निर्वपेत्। सं॒व॒त्स॒रप्र॑तिमा॒ वै
द्वा॒द॒श रात्र॑यः। सं॒व॒त्स॒रेणै॒वास्मै॑ रु॒द्र५ श॑मयित्वा। प॒शून॑व
रुन्धे। यदेक॑मेकमे॒तानि॑ ह॒वी५षि॑ निर्वपे॑त्॥५१॥

यथा॒ त्री॒ण्या॒वप॑नानि पू॒रये॑त्। ता॒दृक्ता॑त्। न प्र॒जन॑न॒-
मुच्छि॑५षेत्। एकं॑ नि॒रुप्य॑। उत्त॑रे॒ सम॑स्येत्। तृ॒तीय॑मे॒वास्मै॑
लो॒कमुच्छि॑५षति प्र॒जन॑नाय। तं प्र॒जया॑ प॒शुभि॑रनु
प्रजा॑यते। अथो॑ य॒ज्ञस्यै॒वैषाऽभि॑क्रा॑न्तिः। र॒थच॑क्रं प्रव॑र्तयति।
म॒नु॒ष्य॒रथे॒नैव॑ दे॒वर॒थं प्र॒त्यव॑रोहति॥५२॥

ब्र॒ह्म॒वादि॑नो॒ वद॑न्ति। हो॒त॒व्यम॑ग्निहो॒त्राँ(३) न हो॑त॒व्या(३)
मि॒ति। यद्य॑जु॒षा जु॒हुया॑त्। अय॑थापूर्व॒माहु॑ती जुहुयात्।
यत्र जु॑हुयात्। अ॒ग्निः परा॑ भवेत्। तू॒ष्णीमे॒व हो॑त॒व्यम्।
य॒थापूर्व॑माहु॒ती जु॒होति॑। ना॒ग्निः परा॑भवति। अ॒ग्नीधे॑
ददा॑ति॥५३॥

अ॒ग्निमु॑खाने॒वर्तू॑न्प्री॑णाति। उ॒प॒ब॒र्हणं॑ ददाति। रू॒पाणा॑मव॒-
रुद्धे॑। अश्वं॑ ब्र॒ह्मणे॑। इन्द्रि॒यमे॒वाव॑ रुन्धे। धे॒नु५ हो॒त्रे।
आ॒शिषं॑ ए॒वाव॑ रुन्धे। अ॒न॒ङ्गाह॑मध्व॒र्यवै॑। वह्नि॒र्वा अ॑न॒ङ्गान्।
वह्नि॑रध्व॒र्युः॥५४॥

वह्नि॑नै॒व वह्नि॑ य॒ज्ञस्या॑व॒ रुन्धे॑। मि॒थु॒नौ गा॒वौ ददा॑ति।
मि॒थु॒नस्या॑व॒रुद्धे॑। वा॒सो ददा॑ति। स॒र्वदे॒वत्य॑ वै वा॒सः। सर्वा॑

ए॒व दे॒वताः॑ प्रीणाति। आ द्वा॑द॒शभ्यो॑ ददाति। द्वा॑द॒श मा॒साः
सं॒वत्स॒रः। सं॒वत्स॒र ए॒व प्र॒ति तिष्ठ॑ति। का॒ममूर्ध्व॑ दे॒यम्।
अ॒परि॑मित॒स्याव॑रु॒द्धौ॥५५॥

आदित्ये तृतीयमुप्स्वासीत्तेनावारुन्धत् स्यादाप्यते रेतोऽग्निरेकमेकमेतानि हुवी१षि निर्वपेत्प्रत्यवरोहति ददात्यध्वर्युर्दयमेकं च॥ [६]

घ॒र्मः शि॒रस्त॑द॒यम॒ग्निः। स॒म्प्रि॒यः प॒शुभि॑र्भुवत्। छु॒र्दिस्तो॑का॒य
तन॑या॒य यच्छ॑। वा॒तः प्रा॒णस्त॑द॒यम॒ग्निः। स॒म्प्रि॒यः
प॒शुभि॑र्भुवत्। स्व॒दितं॑ तो॒काय॒ तन॑या॒य पि॒तुं प॑च। प्रा॒चीम॒नु
प्र॒दिशं॑ प्रेहि॒ वि॒द्वान्। अ॒ग्नेर॑ग्ने पु॒रो अ॑ग्नि॒र्भवे॑ह। वि॒श्वा आ॒शा
दी॒द्यानो॑ वि॒भाहि॑। ऊ॒र्जं नो॑ धेहि॒ द्विप॑दे॒ चतु॑ष्पदे॥५६॥

अ॒र्कश्चक्षु॑स्त॒दसौ॑ सू॒र्यस्त॑द॒यम॒ग्निः। स॒म्प्रि॒यः प॒शुभि॑र्भुवत्।
यत्ते॑ शु॒क्र शु॒क्रं वर्चः॑ शु॒क्रा त॒नूः। शु॒क्रं ज्योति॑रज॒स्रम्।
तेन॑ मे दी॒दिहि॒ तेन॒ त्वाऽऽद॑धे। अ॒ग्निना॑ऽग्ने ब्र॒ह्मणा॑। आ॒न॒शे
व्या॒न॒शे सर्व॑मा॒युर्व्या॑न॒शे। ये ते॑ अ॒ग्ने शि॒वे त॒नुवौ॑। वि॒राद्व॑
स्व॒राद्व॑। ते मा॒वि॒शतां॑ ते मा॑ जि॒न्वता॑म्॥५७॥

ये ते॑ अ॒ग्ने शि॒वे त॒नुवौ॑। स॒म्राट्वा॑भि॒भूश्च॑। ते मा॒वि॒शतां॑ ते मा॑
जि॒न्वता॑म्। ये ते॑ अ॒ग्ने शि॒वे त॒नुवौ॑। वि॒भूश्च॑ परि॒भूश्च॑। ते मा॑
वि॒शतां॑ ते मा॑ जि॒न्वता॑म्। ये ते॑ अ॒ग्ने शि॒वे त॒नुवौ॑। प्र॒भ्वी
च प्र॒भूति॑श्च। ते मा॒ वि॒शतां॑ ते मा॑ जि॒न्वता॑म्। या॒स्ते अ॒ग्ने
शि॒वास्त॑नु॒वः। ताभि॑स्त्वाऽऽद॑धे। या॒स्ते अ॒ग्ने घो॒रास्त॑नु॒वः।
ताभि॑र॒मुं ग॑च्छ॥५८॥

चतुष्पदे जिन्वतां तनुवन्शीर्षि च॥ [७]

इ॒मे वा ए॒ते लो॒का अ॒ग्नयः॑। ते यदव्या॑वृत्ता आ॒धीये॒रन्।
 शो॒चये॑यु॒र्यज॑मानम्। घ॒र्मः शि॒र् इति॑ गा॒र्हप॑त्य॒मा द॑धाति।
 वा॒तः प्रा॒ण इत्य॑न्वाहार्य॒पच॑नम्। अ॒र्कश्चक्षु॑रित्या॒हव॑नीयम्।
 तेनै॒वेना॒न्याव॑र्तयति। तथा॒ न शो॑चयन्ति॒ यज॑मानम्।
 रथ॑न्त॒रम॒भिगा॑यते गा॒र्हप॑त्य आ॒धीय॑माने। राथ॑न्त॒रो वा
 अ॒यं लो॒कः॥५९॥

अ॒स्मिन्ने॒वैनं॑ लो॒के प्र॒ति॑ष्ठि॒त॒मा ध॑त्ते। वा॒मदे॒व्यम॒भिगा॑यत
 उ॒द्ध्रिय॑माणे। अ॒न्तरि॑क्षं॒ वै वा॑मदे॒व्यम्। अ॒न्तरि॑क्ष ए॒वैनं॑
 प्र॒ति॑ष्ठि॒त॒माध॑त्ते। अथो॒ शान्ति॑र्वै वा॑मदे॒व्यम्। शा॒न्तमे॒वैनं॑
 प॒शव्य॑मुद्ध॒रते। बृ॒हद॒भिगा॑यत आ॒हव॑नीय आ॒धीय॑माने।
 बा॒र्हतो॑ वा अ॒सौ लो॒कः। अ॒मुष्मि॑न्ने॒वैनं॑ लो॒के प्र॒ति॑-
 ष्ठि॒त॒माध॑त्ते। प्र॒जाप॑तिर॒ग्निम॑सृजत॥६०॥

सोऽश्वोऽ॒वारो॑ भू॒त्वा परा॑डैत्। तं वा॑रव॒न्तीये॑नावारयत।
 तद्वा॑रव॒न्तीय॑स्य वा॒रव॑न्तीय॒त्वम्। श्ये॑तेन॒ श्ये॑ती अ॒कुरु॑त।
 तच्छे॑तस्य॒ श्ये॑तत्वम्। यद्वा॑रव॒न्तीय॑म॒भि गा॑यते।
 वा॒रयि॑त्वै॒वैनं॑ प्र॒ति॑ष्ठि॒त॒मा ध॑त्ते। श्ये॑तेन॒ श्ये॑ती कु॒रुते।
 घ॒र्मः शि॒र् इति॑ गा॒र्हप॑त्य॒माद॑धाति। स॒शीर्षा॑णमे॒वैन॑मा
 ध॑त्ते॥६१॥

उ॒पैन॑मुत्त॒रो य॒ज्ञो न॑मति। रु॒द्रो वा ए॒षः। यद॑ग्निः। स
 आ॒धीय॑मान ई॒श्वरो॑ यज॑मानस्य प॒शून् हिंसि॑तोः।
 स॒म्प्रियः॑ प॒शुभि॑र्भुव॒दित्या॑ह। प॒शुभि॑रे॒वैन॑ स॒म्प्रियं॑ करोति।
 प॒शूना॑महि॑सायै। छ॒र्दिस्तो॒काय॑ तन॑याय॒ यच्छे॑त्या॒ह।

आमेवैतामा शास्ते। वातः प्राण इत्यन्वाहार्यपचनम्॥६२॥

सप्राणमेवैनमा धत्ते। स्वदितं तोकाय तनयाय पितुं पचेत्याह। अन्नमेवास्मै स्वदयति। प्राचीमनु प्रदिशं प्रेहि विद्वानित्याह। विभक्तिरेवैनयोः सा। अथो नानावीर्यावेवैनौ कुरुते। ऊर्जं नो धेहि द्विपदे चतुष्पद इत्याह। आमेवैतामा शास्ते। अर्कश्चक्षुरित्याहवनीयम्। अर्को वै देवानामन्नम्॥६३॥

अन्नमेवाव रुन्धे। तेन मे दीदिहीत्याह। समिन्ध एवैनम्। आनशे व्यानश इति त्रिरुदिङ्गयति। त्रयं इमे लोकाः। एष्वेवैनं लोकेषु प्रतिष्ठितमा धत्ते। तत्तथा न कार्यम्। वीङ्गितमप्रतिष्ठितमा दधीत। उद्धृत्यैवाधायाभिमन्त्रियः। अवीङ्गितमेवैनं प्रतिष्ठितमाधत्ते। विराट् स्वराट् यास्ते अग्ने शिवास्तनुवस्ताभिस्त्वाऽऽदध इत्याह। एता वा अग्नेः शिवास्तनुवः। ताभिरेवैनं समर्धयति। यास्ते अग्ने घोरास्तनुवस्ताभिर्मुं गच्छेति ब्रूयाद्यं द्विष्यात्। ताभिरेवैनं पराभावयति॥६४॥

लोकोऽसृजतेनुमाधत्तेऽन्वाहार्यपचनं देवानामन्नमेनं प्रतिष्ठितमाधत्ते पञ्च च॥ [८]

शमीगर्भादग्निं मन्थति। एषा वा अग्निर्यज्ञिया तनूः। तामेवास्मै जनयति। अदितिः पुत्रकामा। साध्येभ्यो देवेभ्यो ब्रह्मौदनमपचत्। तस्या उच्छेषणमददुः। तत्प्राश्नात्। सा रेतोऽधत्त। तस्यै धाता चार्यमा चाजायेताम्। सा द्वितीयमपचत्॥६५॥

तस्या॑ उ॒च्छे॒षण॑मददुः। तत्प्राश्ना॑त्। सा रेता॑ऽधत्त। तस्यै॑
मि॒त्रश्च॑ वरु॑णश्चाजायेताम्। सा तृ॒तीय॑मपचत्। तस्या॑
उ॒च्छे॒षण॑मददुः। तत्प्राश्ना॑त्। सा रेता॑ऽधत्त। तस्या॑ अ॒श्वश्च॑
भग॑श्चाजायेताम्। सा चतु॑र्थमपचत्॥६६॥

तस्या॑ उ॒च्छे॒षण॑मददुः। तत्प्राश्ना॑त्। सा रेता॑ऽधत्त। तस्या॑
इन्द्र॑श्च वि॒वस्वा॑श्चाजायेताम्। ब्र॒ह्मो॒दनं॑ पंचति। रेता॑ ए॒व
तद॑धाति। प्राश्न॑न्ति ब्राह्म॒णा ओ॒दनम्। यदाज्य॑मुच्छि॒ष्यते।
तेन॑ समि॒धोऽभ्यज्या॑ द॑धाति। उ॒च्छे॒षणा॑द्वा अदि॑ती रेता॑-
ऽधत्त॥६७॥

उ॒च्छे॒षणा॑दे॒व तद्रेता॑ धत्ते। अस्थि॑ वा ए॒तत्। यत्स॒मिधः॑।
ए॒तद्रेता॑ः। यदाज्य॑म्। यदाज्ये॑न स॒मिधो॑ऽभ्यज्या॑दधाति।
अस्थ्ये॑व तद्रेता॑सि द॑धाति। तिस्र॑ आद॑धाति मिथु॑न॒त्वाय॑।
इय॑तीर्भवन्ति। प्र॒जाप॑तिना यज्ञ॑मुखेन॒ सम्मि॑ताः॥६८॥

इय॑तीर्भवन्ति। य॒ज्ञप॑रुषा॒ सम्मि॑ताः। इय॑तीर्भवन्ति। ए॒ताव॑द्वै
पुरु॑षे वी॒र्यम्। वी॒र्य॑सम्मि॑ताः। आ॒र्द्रा भ॑वन्ति। आ॒र्द्रमि॑व हि
रेता॑ः सि॒च्यते। चि॒त्रि॒यस्या॑श्च॒त्थस्या॑द॑धाति। चि॒त्रमे॒व भ॑वति।
घृ॒तव॑तीभि॒रा द॑धाति॥६९॥

ए॒तद्वा अ॒ग्नेः प्रि॒यं धाम्। यद्घृ॑तम्। प्रि॒येणै॒वैनं॑ धाम्ना॒
सम॑र्धयति। अथो तेज॑सा। गा॒यत्रीभि॑र्ब्राह्म॒णस्या॑द॑ध्यात्।
गा॒यत्र॑छ॒न्दा वै ब्रा॑ह्म॒णः। स्वस्य॑ छ॒न्दसः॑ प्रत्यय॑न॒स्त्वाय॑।
त्रि॒ष्टु॒ग्भी राज॑न्य॒स्य। त्रि॒ष्टु॒च्छ॒न्दा वै रा॑ज॒न्यः। स्वस्य॑
छ॒न्दसः॑ प्रत्यय॑न॒स्त्वाय॑॥७०॥

जगतीभिर्वैश्यस्य। जगतीछन्दा वै वैश्यः। स्वस्य छन्दसः
प्रत्ययनस्त्वायं। त९ संवत्सरं गोपायेत्। संवत्सर९
हि रेतो हितं वर्धते। यद्येन९ संवत्सरे नोपनमेत्।
समिधः पुनरादध्यात्। रेतं एव तद्धितं वर्धमानमेति। न
मा९ समंश्जीयात्। न स्त्रियमुपेयात्॥७१॥

यन्मा९ समंश्जीयात्। यच्छ्रियमुपेयात्। निर्वीर्यः स्यात्।
नैनमग्निरुपनमेत्। श्व आधास्यमानो ब्रह्मौदनं पंचति।
आदित्या वा इत उत्तमाः सुवर्गं लोकमायन्। ते वा इतो
यन्तं प्रतिनुदन्ते। एते खलु वावाऽऽदित्याः। यद्वाह्मणाः।
तैरेव सन्त्वं गच्छति॥७२॥

नैनं प्रतिनुदन्ते। ब्रह्मवादिनो वदन्ति। क्वा सः।
अग्निः कार्यः। योऽस्मै प्रजां पशून्प्रजनयतीति।
शल्कैस्ता९ रात्रिमग्निमिन्धीत। तस्मिन्नुपव्युषमरणीं निष्टपेत्।
यथर्षभायं वाशिता न्याविच्छायति। तादृगेव तत्। अपोदूह्य
भस्माग्निं मन्थति॥७३॥

सैव साऽग्नेः सन्ततिः। तं मथित्वा प्राञ्चमुद्धरति।
संवत्सरमेव तद्रेतो हितं प्रजनयति। अनाहितस्तस्याग्नि-
रित्याहुः। यः समिधोऽनाधायाग्निमाधत्त इति। ताः
संवत्सरे पुरस्तादादध्यात्। संवत्सरादेवैनमवरुध्याधत्ते।
यदि संवत्सरेऽनादध्यात्। द्वादश्यां पुरस्तादादध्यात्।

संवत्सरप्रतिमा वै द्वादश रात्रयः। संवत्सरमेवास्याऽऽहिता भवन्ति। यदि द्वादश्यां नादध्यात् त्र्यहे पुरस्तादादध्यात्। आहिता एवास्य भवन्ति॥७४॥

द्वितीयमपचञ्चतुर्थमपचददितौ रेतोऽधत् सम्मिता घृतवतीभिरादधाति राजन्यः स्वस्य छन्दसः प्रत्ययनुस्वार्येयाद्रच्छति मन्थति रात्रयश्चत्वारि च॥ [९]

प्रजापतिः प्रजा असृजत। स रिरिचानोऽमन्यत। स तपोऽतप्यत। स आत्मन्वीर्यमपश्यत्। तदवर्धत। तदस्मात्सहसोर्ध्वमसृज्यत। सा विराडभवत्। तां देवासुरा व्यगृह्णत। सोऽब्रवीत्प्रजापतिः। मम वा एषा॥७५॥

दोहा एव युष्माकमिति। सा ततः प्राच्युदक्रामत्। तत्प्रजापतिः पर्यगृह्णात्। अथर्व पितुं मे गोपायेति। सा द्वितीयमुदक्रामत्। तत्प्रजापतिः पर्यगृह्णात्। नर्य प्रजां मे गोपायेति। सा तृतीयमुदक्रामत्। तत्प्रजापतिः पर्यगृह्णात्। शङ्स्यं पशून्मे गोपायेति॥७६॥

सा चतुर्थमुदक्रामत्। तत्प्रजापतिः पर्यगृह्णात्। सप्रथ सभां मे गोपायेति। सा पञ्चममुदक्रामत्। तत्प्रजापतिः पर्यगृह्णात्। अहे बुध्निय मन्त्रं मे गोपायेति। अग्नीन् वाव सा तान्व्यक्रमत। तान्प्रजापतिः पर्यगृह्णात्। अथो पङ्क्तिमेव। पङ्क्तिर्वा एषा ब्राह्मणे प्रविष्टा॥७७॥

तामात्मनोऽधि निर्मिमीते। यदग्निराधीयते। तस्मादेतावन्तोऽग्नय आधीयन्ते। पाङ्क्तं वा इदं सर्वम्। पाङ्क्तैव पाङ्क्तैः

स्पृणोति। अथर्व पितुं मे गोपायेत्याह। अन्नमेवैतेन स्पृणोति।
नर्यं प्रजां मे गोपायेत्याह। प्रजामेवैतेन स्पृणोति। शःस्य
पशून्मे गोपायेत्याह॥७८॥

पशूनेवैतेन स्पृणोति। सप्रथं सभां मे गोपायेत्याह।
सभामेवैतेनेन्द्रियः स्पृणोति। अहे बुध्निय मन्त्रं मे
गोपायेत्याह। मन्त्रमेवैतेन श्रियः स्पृणोति। यदन्वाहार्यपचने-
ऽन्वाहार्यं पचन्ति। तेन सौऽस्याभीष्टः प्रीतः। यद्गार्हपत्य-
आज्यमधिश्रयन्ति सम्पत्नीर्याजयन्ति। तेन सौऽस्याभीष्टः
प्रीतः। यदाहवनीये जुह्वति॥७९॥

तेन सौऽस्याभीष्टः प्रीतः। यत्सभायां विजयन्ते। तेन
सौऽस्याभीष्टः प्रीतः। यदावसथेऽन्नः हरन्ति। तेन
सौऽस्याभीष्टः प्रीतः। तथाऽस्य सर्वे प्रीता अभीष्टा
आधीयन्ते। प्रवसथमेष्यन्नेवमुपतिष्ठेतैकमेकम्। यथा
ब्राह्मणाय गृहेवासिने परिदाय गृहानेति। तादृगेव तत्।
पुनरागत्योपतिष्ठते। सा भागेयमेवैषां तत्। सा तत्
ऊर्ध्वारोहत्। सा रोहिण्यभवत्। तद्रोहिण्यै रोहिणित्वम्।
रोहिण्यामग्निमादधीत। स्व एवैनं योनौ प्रतिष्ठितमाधत्ते।
ऋध्नोत्येनेन॥८०॥

एषा पशून्मे गोपायेति प्रविष्टा पशून्मे गोपायेत्याह जुह्वति तिष्ठते सुप्त च॥ [१०]

ब्रह्म सन्धत्तं कृत्तिकासूद्धन्ति द्वादशसु प्रजापतिर्वाचो देवासुरास्तदग्निर्नोद्धर्मः शिर इमे वै
शमीगर्भात्प्रजापतिः स रिश्चानः स तपः स आत्मन्वीर्यं दश॥१०॥

ब्रह्म सन्धत्तं तौ दिव्यावथो शन्त्वाय प्राच्येषां यदुपर्युपरि यथ्सद्यः सोऽश्वोऽवारो भूत्वा
जगतीभिर्गतीतिः॥८०॥

ब्रह्म सन्धत्तमृध्नोत्येनेन॥

हरिः ओम्॥

॥इति श्रीकृष्णयजुर्वेदीयतैत्तिरीयब्राह्मणे प्रथमाष्टके प्रथमः
प्रपाठकः समाप्तः॥